

Dyslexie beleidsplan 2017-2022

Maerlant
Brielle

Inleiding

In het "Dyslexie beleidsplan" 2017-2022 wordt het meerjarig strategisch beleid op het gebied van dyslexie van Maerlant vormgegeven. Dit plan zal de basis zijn voor verdere stimulering van de leerlingenzorg en begeleiding binnen het gehele Maerlant. Het beleidsplan maakt onderdeel uit van het schoolondersteuningsplan

Inhoud

Inleiding	2
1 Wat is dyslexie	4
1.1 Algemene kenmerken.....	4
1.2 Problemen bij het lezen	4
1.3 Problemen bij de spelling	4
1.4 Problemen bij het schrijven.....	4
1.5 Signalen voortgezet onderwijs.....	5
2 Signalering	5
2.1 Eerste fase	5
2.2 Tweede fase.....	5
2.3 Dyslexieverklaring	6
2.4 Dyslexiekaart	6
3 Begeleiding	7
3.1 Remedial teaching	7
3.2 Faciliteiten	7
3.3 Afspraken	8
3.4 Externe Begeleiding	9
3.5 Dispensatie.....	9
3.6 Dyslexie en eindexamen	10
4 Verantwoordelijkheden	10
4.1 Dyslexiecoördinator	10
4.2 Remedial teacher.....	10
4.3 Vakdocent/mentor	11
4.4 Leerling	11
4.5 Ouders	11
Bijlage 1 Protocol ontheffing van Frans/Duits op Maerlant.....	14
1.1 Inleiding	14
1.2 Vrijstelling in de onderbouw	14
1.3 Vrijstelling in de bovenbouw	15
1.4 Procedure bij de aanvraag en toekenning van ontheffing/aangepast programma	16
1.5 Eindexamenbesluit vwo-havo-mavo-vbo-Artikel 55. Afwijking wijze van examineren ..	17
Bijlage 2 Aanvraagformulier ontheffing MVT.....	19
Bijlage 3 Dyslexiekaart.....	20

1 Wat is dyslexie

Het woord dyslexie komt uit het Grieks en is samengesteld uit de woorden dys- ("beperkt") en lexis ("woord"). Dyslexie betekent letterlijk beperkt lezen. De Stichting Dyslexie Nederland omschrijft dyslexie als volgt: "Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau" (Stichting Dyslexie Nederland 2008). Dyslexie heeft niets te maken met luiheid of intelligentie van een kind, zijn falen is geen onwil. Voor veel leerlingen vormt dyslexie een belangrijke belemmering om onderwijs op hun eigen niveau te kunnen volgen. Zij doen vaak extra hun best, besteden vele uren aan hun huiswerk en behalen dan nog een onvoldoende. Veel leerlingen verliezen hun zelfvertrouwen, worden gespannen en faalangstig of geven het op. De school doet er alles aan om, uiteraard binnen haar mogelijkheden en binnen het redelijke, de dyslectische leerling¹ zoveel mogelijk te ondersteunen.

1.1 Algemene kenmerken

Kinderen met dyslexie kunnen moeite hebben:

- om het verschil te horen tussen klanken als m en n; p, t en k; s, f en g; eu, u en ui
- om de klanken in de volgorde te zetten, zoals bij 'dorp' en 'drop' of '12' en '21';
- om de aandacht te houden bij klankinformatie (gesproken woord);
- om twee dingen tegelijk te doen, bijvoorbeeld schrijven en luisteren
- met het inprenten van reeksen, bijvoorbeeld tafels of spellingsregels;
- met het onthouden van vaste woordcombinaties, uitdrukkingen of gezegdes;
- met het onthouden van losse gegevens, zoals rijtjes, woordjes en jaartallen;
- met de uitspraak in vreemde talen (ze proberen door een fonetische uitspraak de spelling te onthouden);
- met de concentratie. Ze kunnen zich niet afsluiten van zaken die niet belangrijk zijn, ze merken veel (storingen) op in de omgeving.

1.2 Problemen bij het lezen

De leesproblemen van kinderen met dyslexie vallen het meest op bij hardop lezen. Sommige kinderen hebben een traag leestempo en lezen de woorden spellend. Andere kinderen hebben een hoog leestempo maar maken daarbij veel fouten door te raden. Er kan ook sprake zijn van een combinatie van beide. Deze leerlingen hebben moeite met het snel en accuraat lezen van teksten bij alle vakken.

1.3 Problemen bij de spelling

Kinderen met dyslexie maken langdurig veel spellingfouten en hebben, om dat te voorkomen, veel steun nodig van spellingsregels. Het kan zijn dat ze één bepaald woord op een bladzijde op verschillende manieren spellen. Kinderen met dyslexie proberen vaak de spelling van specifieke woorden te onthouden. Dit is een enorme belasting voor het geheugen. Bovendien beklijft de kennis meestal niet, omdat ze het op een ongestructureerde manier in het geheugen opslaan. Dyslectische leerlingen hebben moeite met het snel en accuraat spellen, functioneel schrijven bij alle vakken.

1.4 Problemen bij het schrijven

Kinderen met dyslexie schrijven vaak onleesbaar en maken veel doorhalingen. Bij leerlingen die wel leesbaar schrijven, valt het trage schrijftempo op.

¹ Dit plan is geschreven in de hij vorm. Het spreekt vanzelf dat hiermee hij en zij wordt bedoeld

1.5 Signalen voortgezet onderwijs

Soms wordt dyslexie pas ontdekt als kinderen naar het voortgezet onderwijs gaan. Dit kan komen doordat de basisschool het niet heeft herkend, of omdat de leerling in staat was de problemen te camoufleren. In het voortgezet onderwijs vallen deze leerlingen dan op omdat ze:

- heel veel nieuwe woorden tegelijk moeten leren en vaak onder tijdsdruk moeten presteren;
- vreemde talen krijgen, waarbij sprake is van nieuwe klank- tekenkoppelingen en vaak onduidelijke spellingafspraken;
- moeite hebben met het aanbrengen van structuur in het huiswerk.

Niet al deze problemen doen zich in gelijke mate bij een individuele leerling voor. Bij dyslexie is altijd sprake van een individugebonden profiel. Uitgangspunt is dat elke docent op het Maerlant weet:

- welke leerlingen in zijn klas dyslectisch zijn;
- hoe hij met deze leerlingen om moet gaan op het gebied van dyslexie;
- welke faciliteiten er geboden kunnen worden voor de betreffende leerling.

2 Signalering

De gegevens van de basisschool zijn van groot belang. Deze worden kort na de aanmelding in kaart gebracht. Leerlingen met een dyslexieverklaring worden eveneens in kaart gebracht.

2.1 Eerste fase

Wanneer de leerling op het Maerlant in de brugklas komt, vindt in de eerste weken van het schooljaar een screening plaats volgens de richtlijnen van het Masterplan Dyslexie. Alle leerlingen van het VMBO worden meegenomen in deze standaard screening. Leerlingen van HAVO/VWO met een leerachterstand van 15% of meer op de gebieden technische lezen en/of spelling (gegevens uit het onderwijskundig rapport) komen hiervoor in aanmerking. Het signaleringsinstrument dat het Maerlant gebruikt bevat een zinnendictee en een stil leestoets, eventueel aangevuld met een aanvullende test, dit ter beoordeling aan de dyslexiespecialist. Het zinnendictee en de stillestoets worden door de remedial teacher klassikaal afgenomen en dit neemt één lesuur in beslag. Wanneer leerlingen op één of beide onderdelen opvallend scoren, zullen er aanvullende (individuele) tests afgenomen worden om zo de nulmeting volledig te maken en een compleet beeld te krijgen. Dit wordt gedaan in fase 2 van de screening.

2.2 Tweede fase

Vervolgens worden de leerlingen met een opvallende score in twee groepen verdeeld:

1. leerlingen waarvan de basisschool bij aanmelding al een vermoeden van dyslexie aangeeft en die voldoen aan het hardnekkigheidscriterium;
2. leerlingen die nog niet voldoen aan het hardnekkigheidscriterium.

1. Bij de groep leerlingen die voldoen aan het hardnekkigheidscriterium wordt vervolgens door de remedial teacher de Brus (één minuut leestest), de Klepel (leestest van onzinwoorden), CB&WL (Continu Benoemen en Woorden Lezen), de DST (Dyslexie Screening Test) enkele onderdelen van de WISC III afgenomen. Het stellen van de diagnose dyslexie en het afgeven van een officiële dyslexieverklaring mag niet door school zelf gedaan worden. Daarom wordt er van de leerling een dossier gemaakt dat wordt voorgelegd aan een externe deskundige (GZ psycholoog) voor een diagnosestelling. De kosten voor deze diagnosestelling komen voor rekening van de ouders. Voordat het zover is worden de ouders van de leerlingen uit groep 1 en 2 schriftelijk op de hoogte gesteld en wordt er toestemming gevraagd voor het onderzoek.

2. Bij de groep leerlingen die nog niet voldoet aan het hardnekkigheidscriterium neemt de remedial teacher eveneens de Brus (één minuut leestest), de Klepel (leestest van onzinwoorden). Deze meting geldt samen met de resultaten van het dictee en de stilleestoets als nulmeting. Ook wordt, indien nodig, contact opgenomen met de basisschool voor aanvullende informatie. Daarna krijgen de leerlingen een half jaar remedial teaching aangeboden, om na te gaan of de problemen waar de leerling mee kampt, blijven bestaan ondanks extra hulp. Na deze periode wordt opnieuw het dictee, de stilleestoets, de Brus en de Klepel afgenomen. Als de scores niet zijn verbeterd, geldt dit als bewijs voor de hardnekkigheid van de problemen. Dan wordt dezelfde procedure gevolgd als voor de leerlingen uit groep 1.

2.3 Dyslexieverklaring

De dyslexieverklaring is een officieel document dat afgegeven wordt door een gekwalificeerde orthopedagoog of psycholoog. Met gekwalificeerd wordt een deskundige bedoeld die volgens de wet "Beroepen in de Gezondheidszorg" bevoegd is diagnostisch onderzoek te doen, zoals een gz-psycholoog.

Bij de dyslexieverklaring hoort een verslag, waarin de resultaten van het onderzoek worden beschreven. Het verslag geeft inzicht in welke onderwijsbelemmeringen er worden verwacht. Het verslag sluit af met een aantal handelingsadviezen. Hierin kan men lezen welke faciliteiten de leerling nodig heeft, om in overeenstemming met zijn capaciteiten, te kunnen presteren. Het Maerlant erkent elke geldige dyslexieverklaring die voldoet aan de voorwaarden die de Stichting Dyslexie Nederland daaraan stelt. De dyslexieverklaring geeft samen met het onderzoeksverslag en handelingsadviezen de school voldoende informatie over de begeleiding.

2.4 Dyslexiekaart

Elke leerling die een geldige dyslexieverklaring heeft, krijgt een dyslexiekaart. (bijlage 3) De leerling bespreekt met de dyslexiecoördinator/RT-er van welke faciliteiten hij gebruik wil maken. Dit wordt op de dyslexiekaart vermeld. De leerling is zelf verantwoordelijk voor het gebruik van de dyslexiekaart. (De kaart mag niet worden gebruikt als excuus voor het niet maken of leren van huiswerk).

3 Begeleiding

De problemen die een dyslectische leerling kan ervaren, kunnen consequenties hebben voor vrijwel alle vakken, vooral bij vakken waarbij er veel informatie uit teksten moet worden gehaald. Ons dyslexiebeleid bestaat uit ondersteunende maatregelen en maatregelen die de dyslectische leerling helpen in de lessen goed mee te komen. Voor de dyslectische leerlingen en hun ouders/verzorgers is de mentor het eerste aanspreekpunt voor vragen die betrekking hebben op de dagelijkse begeleiding. De dyslexiecoördinator is voor de leerlingen, mentoren en docenten het centrale aanspreekpunt als het gaat om vragen/problemen met betrekking tot dyslexie of het beleid.

Nog voor de zomervakantie worden de toekomstige brugklasleerlingen die al een dyslexieverklaring hebben, uitgenodigd om samen de ondersteuningsbehoeften te inventariseren en de dyslexiekaart in te vullen. Aan het begin van het schooljaar organiseert de dyslexiecoördinator twee á drie bijeenkomsten voor leerlingen die in de brugklas binnenkomen en al een dyslexieverklaring hebben. Deze bijeenkomsten worden door de remedial teacher verzorgd en hebben als doel de leerling wat op gang te helpen en eventuele knelpunten te bespreken.

3.1 Remedial teaching

Leerlingen zitten het grootste gedeelte van hun tijd in de les. Het doel van het dyslexiebeleid is dat de begeleiding van de leerlingen binnen de klas wordt geoptimaliseerd, zodat de begeleiding buiten de klas geminimaliseerd kan worden. Dit houdt in dat docenten in staat zijn hun pedagogisch didactisch handelen af te stemmen op de instructiebehoeften van de leerling, wanneer hij belemmeringen in het leerproces ondervindt. In vele gevallen is het met extra aandacht of hulp binnen de groep mogelijk om op tijd bij te sturen, zodat de leerling het onderwijsproces kan blijven volgen.

Als een onderwijskundig probleem het functioneren van de dyslectische leerling² in de klas belemmert, dan kan de mentor de leerling aanmelden bij het intern begeleidingsteam. Belangrijk is dan dat er een duidelijke probleemstelling is, beschrijving van wat er in de les aan gedaan is en dat de hulpvraag duidelijk wordt geformuleerd. In het IBT wordt de leerling besproken en kan worden overgegaan tot het inschakelen van extra onderwijskundige hulp. Dit kan bijvoorbeeld zijn:

- leren leren;
- leren plannen;
- leren structureel te werken;
- omgaan met hulpmiddelen.

Deze hulp zal soms individueel, soms in kleine groepjes in een periode van max. 10 bijeenkomsten worden gegeven. Elke periode zal aan het einde worden geëvalueerd. Mede op grond van deze evaluatie wordt besloten of de remedial teaching wordt gecontinueerd (Dit moet de RT-er opnieuw aanvragen in het IBT).

3.2 Faciliteiten

De volgende maatregelen zijn vooral bedoeld voor de leerlingen in de onderbouw. Als de afspraken ook gelden voor de bovenbouw dan staat er *bb achter.

1. Dyslectische leerlingen krijgen een dyslexiekaart. Op deze kaart staan voor de leerling relevante compenserende en dispenserende maatregelen vermeld waar de leerling gebruik van kan maken tijdens de lessen (*bb).
2. Dyslectische leerlingen schrijven een "D" boven hun schriftelijk werk (*bb).

² Ook niet dyslectische leerlingen kunnen bij uitzondering voor deze hulp in aanmerking komen. Zij worden door de mentor bij het intern begeleidingsteam aangemeld.

3. Docenten noteren het huiswerk ruim voor het einde van de les in Magister op het Digibord (zichtbaar voor de leerlingen).
4. Bij bordgebruik herhalen docenten het geschrevene mondeling.
5. Dyslectische leerlingen hebben recht op extra tijd (maximaal 20%).
6. Ook dyslectische leerlingen in de bovenbouw hebben recht op extra tijd. De tijd is afgemeten aan de tijdverlenging die geldt bij het eindexamen.
7. Wanneer de docenten zelf (les)materiaal ontwikkelen dat bestemd is voor dyslectische leerlingen, dan stellen zij het op met het lettertype Arial grootte 12.
8. De docenten zorgen voor een rustige opmaak van de pagina en voor voldoende ruimte tussen de opdrachten (*bb).
9. Docenten spreiden het aantal toetsen per week. Met als doel dat verschillende taaltoetsen niet op dezelfde dag worden gehouden (*bb).
10. Als de dyslectische leerling zich wel voldoende inzet, maar de resultaten blijven desondanks onvoldoende bij schriftelijke toetsen, dan kan deze leerling, indien gewenst, ook mondeling worden overhoord (*bb).
11. Dyslectische leerlingen met grote leesmoeilijkheden mogen aangeven dat zij niet hardop willen voorlezen in de klas (*bb).
12. Dyslectische leerlingen met grote spellingsproblemen mogen bij schriftelijke opdrachten gebruik maken van een laptop met spellingcorrectie. Zij moeten hier wel eerst afspraken over maken met de docent (*bb).
13. Dyslectische leerlingen met grote automatiseringsproblemen bij grammatica en werkwoordspelling mogen gebruik maken van een stappenplan. Bijvoorbeeld van werkwoordspelling, woord benoemen, zinsontleding, leesstrategieën en spellingsregels. Op de dyslexiekaart, die samen met de dyslexiecoördinator wordt opgesteld, staat of een leerling hier recht op heeft.
14. Spelfouten tellen in andere vakken dan de talen niet mee als het antwoord van de leerling herkenbaar is.
15. Als een dyslectische leerling meer steun nodig heeft die buiten de school moet worden ingehuurd, dan zijn de kosten hiervan voor de ouders (*bb).
16. In zeer uitzonderlijke gevallen kan de directie - na advies van de afdelingsleider - besluiten om de leerling binnen een bepaald vak een andere leerroute te laten kiezen.

3.3 Afspraken

Talendocenten hebben in hun vakgroep met elkaar afspraken gemaakt, waaraan iedereen zich moet houden.

Voor Nederlands

1. Bij schrijfp opdrachten wordt bij alle leerlingen (dyslectisch of niet) eenzelfde maximum voor taalfoutenaftrek gehanteerd.
2. Bij de overige toetsen, boekverslagen en werkstukken wordt bij alle leerlingen (dyslectisch of niet) maximaal 1 punt voor 10 taalfouten afgetrokken. Dit geldt in ieder geval voor de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg.
3. Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties (duer) worden niet fout gerekend.
4. Fouten met betrekking tot (mede)klinkerverdubbeling worden niet meegerekend (koopen, verekt).
5. Fouten met betrekking tot leerbare regels worden wel meegerekend. Bij werkwoordspelling gaat het dus bijvoorbeeld om de goede uitgang: -d, -t, -te(n), -tte(n), de(n), dde(n). "Hij heeft zijn spier verekt" in plaats van verrekt wordt niet fout gerekend (zie punt 4).
6. Spellingfouten tellen wel mee als het om het eindresultaat van een spellingtoets gaat. Binnen het jaarprogramma is spelling echter slechts een onderdeel van het vak Nederlands. Een dyslectische leerling kan dit compenseren met andere onderdelen.

Voor Engels

1. Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend. Dit met uitzondering van grammaticale fouten.

2. Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties (huose) worden niet fout gerekend.
3. Spellingfouten tellen bij dyslectische leerlingen voor de helft van het aantal spelfouten; Voor de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg geldt het volgende:
Spelfouten tellen bij dyslectische leerlingen in eerste instantie niet. Na oefening (voor het woordbeeld) 0,25 punt per (soort) spelfout.
4. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden de bovenstaande regels niet.

Voor Frans

1. Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend.
2. Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties (puor, juene) worden niet fout gerekend.
3. Fouten met betrekking tot (mede)klinkerverdubbeling worden niet meegerekend.
Comencer in plaats van commencer of sooleil in plaats van soleil wordt niet fout gerekend.
4. 50% van de fouten met betrekking tot accenten wordt niet meegerekend.
5. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden de bovenstaande regels niet.

Voor Duits

1. Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend. Dit met uitzondering van grammaticale fouten.
2. Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties (Truam) worden niet fout gerekend.
3. Fouten met betrekking tot (mede)klinkerverdubbeling worden niet meegerekend.
Monaat of Monnat in plaats van Monat wordt niet fout gerekend.
4. Als een Umlaut in de grammatica is behandeld en foutief wordt toegepast geldt dat als een fout. Er fahrt of er fehrt in plaats van er fährt wordt fout gerekend.
5. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden de bovenstaande regels niet.

Voor klassieke talen

1. Spreek- en luistervaardigheid noch schrijfvaardigheid zijn vaardigheden die bij de klassieke talen worden onderwezen of getoetst. Spellingsvaardigheid evenmin. De leesvaardigheid van de leerling in de klassieke talen staat centraal.
2. De leerling hoeft slechts te spellen in de klassieke taal, wanneer getoetst wordt of hij een bepaalde verbuiging of vervoeging beheerst of kan toepassen. Hierbij worden letteromdraaiingen in vaste klinkercombinaties noch in stam (peuro in plaats van puero noch in uitgang servea in plaats van servae) fout gerekend, ongeacht of het woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt.
3. Alleen wanneer een uitgang zodanig verkeerd gespeld wordt dat er een andere bestaande uitgang komt te staan, wordt deze fout gerekend (pueris in plaats van pueros of clamabatur in plaats van clamabantur).

3.4 Externe Begeleiding

Voor extra hulp kunnen ouders ook hulp inschakelen bij externe instanties. Deze hulp kan betrekking hebben op ondersteuning bij huiswerk en/of acceptatie van hun dyslexie. Deze kosten zijn voor rekening van de ouders.

3.5 Dispensatie

Het Inrichtingsbesluit WVO biedt ruimte om in individuele gevallen ontheffing te verlenen voor de tweede moderne vreemde taal. De procedure voor het aanvragen van deze ontheffing wordt beschreven in het "Protocol ontheffing voor Frans/Duits op Maerlant ". (bijlage 1)

3.6 Dyslexie en eindexamen

Voor dyslectische leerlingen wordt extra examentijd aangevraagd. Daarnaast kan er tijdens het examen gebruik worden gemaakt van tekst naar spraak software om een tekst te beluisteren. Een leerling kan van aangepaste voorzieningen gebruik maken, indien hij dat ook tijdens de begeleiding heeft gedaan.

Uitgangspunt bij de besluitvorming hierover vormt (met inachtneming van de examenreglementen) het onderzoeksrapport en de handelingsadviezen van de officiële dyslexieverklaring.

De aanpassingen betreffen zowel het schoolexamen als het centraal examen. Op basis van gebruik van hulpmiddelen in de voorgaande jaren is bij schoolexamens en eindexamens het gebruik van een woordenboek met grammatica overzicht toegestaan.

Het uitgangspunt van de regelgeving voor dyslectische kandidaten blijft ongewijzigd: de directeur kan de wijze van examinering aanpassen, mits onderbouwd met een deskundigenrapport.

4 Verantwoordelijkheden

Om dit beleid te laten slagen hebben school, ouders en leerling ieder een eigen verantwoordelijkheid. Samen zijn ze verantwoordelijk voor het monitoren van de afspraken en houden in de gaten of de afspraken die zijn gemaakt voldoende zijn voor de leerling om deel te kunnen nemen aan het reguliere onderwijsaanbod.

4.1 Dyslexiecoördinator

De dyslexiecoördinator maakt deel uit van het interne begeleidingsteam van het Maerlant en is verantwoordelijk voor het dyslexiebeleid.

De dyslexiecoördinator

- behartigt de belangen van de dyslectische leerling;
- ziet er samen met de leerling (en de mentor) op toe dat de leerling met dyslexie de compenserende en dispenserende maatregelen krijgt die hem toekomen;
- is aanspreekpunt voor docenten ouders en de leerlingen met betrekking tot dyslexie;
- organiseert, naar behoefte, lotgenotencontacten binnen de unit;
- maakt een verslag van het gesprek en legt de aanbevelingen en faciliteiten die gelden voor de leerling vast in Magister. Ook worden de ouders geïnformeerd;
- is verantwoordelijk voor de screening van de leerlingen en de daaruit voortkomende organisatorische werkzaamheden;
- bespreekt de resultaten met de remedial teacher en houdt ouders op de hoogte;
- zorgt ervoor dat elke leerling een dyslexiekaart krijgt op basis van de handelingsgerichte adviezen;
- zorgt ervoor dat alle docenten aan het begin van het schooljaar een lijst krijgen met de namen van dyslectische leerlingen en een korte schriftelijke samenvatting over wat er onder dyslexie wordt verstaan;
- zorgt ervoor dat de lijst voortdurend wordt bijgewerkt in geval er nieuwe dyslectische leerlingen bijkomen of van school gaan;
- informeert examenkandidaten met dyslexie (en hun ouders) over de compenserende/dispenserende maatregelen tijdens het examen;
- evalueert het dyslexiebeleid en stelt waar nodig bij;

4.2 Remedial teacher

De remedial teacher maakt deel uit van het intern begeleidingsteam van het Maerlant.

De remedial teacher

- begeleidt voor het vaststellen van het hardnekkigheidscriterium gedurende 20 weken die leerlingen waarbij een vermoeden is van dyslexie;

- begeleidt dyslectische leerlingen met een onderwijskundig probleem dat het functioneren van de leerling in de klas belemmert. Ook niet dyslectische leerlingen kunnen voor deze vorm van begeleiding in aanmerking komen, wanneer er sprake is van een leerprobleem dat niet kan worden verklaard door inzet (zie paragraaf 3.1).

4.3 Vakdocent/mentor

De vakdocent

- houdt rekening met afspraken die gemaakt zijn met de dyslectische leerling en met datgene waar hij tegenaan kan lopen;
- geeft indien nodig hulp in de les;
- overlegt met de mentor, wanneer hij vindt dat extra hulp niet heeft geleid tot het gewenste resultaat.

De mentor

- is het eerste aanspreekpunt voor de leerling, het docententeam, ouders en de schakel tussen deze personen en de remedial teacher/ het zorgteam;
- is op de hoogte van het gedrag en de resultaten van de leerling;
- kan de leerling indien nodig inbrengen in het intern begeleidingsteam.

4.4 Leerling

De dyslectische leerling

- zal een extra inspanning moeten leveren om te leren en te lezen/spellen;
- zorgt ervoor dat eventuele aantekeningen gekopieerd worden van een klasgenoot;
- zorgt ervoor dat schriftelijk werk wordt gecontroleerd (eventueel door ouders), voordat het wordt ingeleverd;
- geeft zelf bij meerdere toetsen bij de vakdocent aan of dit teveel is. De vakdocent, mentor en de dyslexiecoördinator beoordelen of de inspanning voldoende is. Indien de leerling te weinig inspanning laat zien, kunnen faciliteiten worden ingetrokken;
- gebruikt het feit dat hij dyslectisch is niet als excuus om huiswerk niet te maken of te leren;
- vermeldt op de toets dat hij dyslectisch is door middel van een "D";
- legt zijn dyslexiekaart zichtbaar op de hoek van de tafel;
- overlegt met de dyslexiecoördinator als hij van mening is dat de begeleiding niet goed verloopt.

4.5 Ouders

Van ouders wordt verwacht

- dat zij hun kind blijven aanmoedigen en ondersteunen;
- dat zij hun kind stimuleren regelmatig te lezen;
- dat zij luisteren naar de signalen van hun kind en die bespreken met de mentor.

Als ouders kunt u:

- uw kind helpen bij het plannen en het zich aan de planning houden;
- structuur aanbieden zoals: huiswerk maken op een vaste plek, kamer netjes houden, tas goed inpakken, zodat de juiste boeken meegenomen worden;
- samen met uw kind de taalvakken doornemen, oefenen (veel schrijven), een spellingschrift maken;
- oefenen met www.wrts.nl voor de talen
- lid worden van "Balans", vereniging voor ouders van leerlingen met leerproblemen.

Belangenvereniging

Vereniging Balans

www.balansdigitaal.nl

Websites

www.masterplandyslexie.nl

www.steunpuntdyslexie.nl

www.woortblind.nl

www.dyslexiestraat.nl

www.nrd.nl

www.kwaliteitsinstituutdyslexie.nl

www.stichtingdyslexienederland.nl

www.lexima.nl

www.makkelijklezenplein.nl

www.dyslexie.pagina.nk

www.schoolvoorbeelden.nl

www.hetklokhuis.nl

www.dedicon.nl

www.aangepastlezen.nl

Voor meer informatie over dyslexie kunt u contact opnemen met de dyslexiecoördinator mevrouw D. Hempenius, (d.hempenius@maerlant.eu) of met de afdelingsleider leerlingenzorg mevrouw V. van den Hoogenhoff, (v.hoogenhoff@maerlant.eu)

Bijlage 1 Protocol ontheffing van Frans/Duits op Maerlant

1.1 Inleiding

In het protocol wordt beschreven aan welke leerlingen mogelijk ontheffing verleend kan worden voor een tweede moderne vreemde taal op basis van bepaalde belemmeringen. De basis voor dit protocol is het "Inrichtingsbesluit WVO".

Aan het verlenen van de ontheffing zijn wettelijke regels verbonden die door school op eigen wijze uitgewerkt moeten worden. Voor alle duidelijkheid: het bevoegd gezag is niet verplicht ontheffing te verlenen. Wel is zij verplicht een gemotiveerd antwoord te geven. Het Maerlant heeft een meldingsplicht naar de inspectie en zorgt voor een registratielijst, waarop is vastgelegd aan wie ontheffing is verleend voor het volgen van een tweede moderne vreemde taal en op welke gronden dat is gebeurd.

1.2 Vrijstelling in de onderbouw

1. Vmbo in de eerste twee leerjaren (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 22)

Behalve voor leerlingen die naar de verwachting doorstromen naar de basisberoepsgerichte leerweg is in het vmbo in de eerste twee leerjaren Frans of Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Scholen mogen zelf kiezen welke van deze twee zij aanbieden. Maar ze mogen ook beide talen aanbieden. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is geen ontheffing nodig. Vrijstelling voor Frans en Duits is niet mogelijk voor dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste twee leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling. Alleen in een aantal specifieke gevallen - en dan gaat het niet alleen om de leerlingen met dyslexie - zijn er wel mogelijkheden om ontheffing te krijgen voor Frans én Duits. Dit geldt voor:

- leerlingen die Spaans, Arabisch of Turks volgen;
- leerlingen die buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd, en daarbij geen of te weinig onderwijs in het Frans of Duits hebben gekregen.

Leerlingen kunnen via deze regel alleen ontheffing krijgen van de tweede moderne vreemde taal, wanneer zij:

- a. voor de eerste keer tot een school voor havo of een school voor vwo is toegelaten,
- b. is geplaatst in een hoger leerjaar dan het eerste,
- c. voorheen buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs heeft gevolgd, en
- d. daarbij geen of te weinig onderwijs in de desbetreffende taal of talen heeft gevolgd.

2. Havo en vwo in de eerste drie leerjaren (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 21)

In de eerste drie leerjaren van het havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf onderwijs geven in de tweede moderne vreemde taal, omdat er met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling. Alleen in een aantal specifieke gevallen - en dan gaat het niet alleen om leerlingen met dyslexie - is er een aantal mogelijkheden voor ontheffingen:

- leerlingen die Spaans, Russisch, Italiaans, Arabisch of Turks volgen kunnen ontheffing krijgen voor Frans óf Duits. Het is niet mogelijk beide vakken te vervangen;
- leerlingen die buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs hebben gevolgd en daarbij geen of te weinig onderwijs in Frans of Duits hebben gekregen kunnen ontheffing krijgen voor Frans, Duits of beide talen;
- leerlingen kunnen via deze regel alleen ontheffing krijgen wanneer zij voor de eerste maal tot een school voor havo of vwo zijn toegelaten en zijn geplaatst in een hoger leerjaar dan het eerste.

Wel heeft de directeur of rector van de school de mogelijkheid om in bijzondere gevallen in de onderbouw één vreemde taal te vervangen door een aangepast lesprogramma in de desbetreffende taal (Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 11d). Er moet dan wel aan een aantal regels en criteria worden voldaan.

- de aanvraag geldt alleen voor leerlingen met ernstige vormen van dyslexie of met een stoornis die specifiek betrekking heeft op taal of met een zintuiglijke stoornis die effect heeft op taal (o.a. slechthoorden). Daarover is op school een verklaring van een orthopedagoog/psycholoog met een BIG registratie aanwezig, inclusief het onderzoeksverslag, de onderzoeksgegevens en een capaciteitenonderzoek;
- pas wanneer de kansen op schoolsucces ernstig in gevaar komen, wordt in overweging genomen gebruik te maken van de mogelijkheid tot aanpassing van het programma;
- er kan maar voor één van de beide talen een aangepast programma worden toegekend;
- omdat in de tweede klas Duits voor het eerst gegeven wordt, kan nog niet direct bepaald worden met welk vak de leerling de meeste moeite heeft. Een aangepast lesprogramma kan daarom pas worden toegekend vanaf de 2e klas als het vak Duits tot de kerstvakantie is aangeboden;
- voordat een verzoek om een aangepast lesprogramma te mogen volgen in behandeling wordt genomen, moet duidelijk zijn dat de leerling, ondanks alle beperkingen, toch zijn best heeft gedaan en gebruik heeft gemaakt van alle strategieën die hem zijn aangeboden; er moet dan aangetoond zijn dat andere compenserende maatregelen die de school hanteert onvoldoende zijn;
- als het aangepast lesprogramma voor Frans of Duits wordt toegekend, dan kan dit vak in de bovenbouw niet meer worden gekozen. Het beperkt dus de keuzemogelijkheid voor de leerling;
- het bevoegd gezag van de school bepaalt bij de ontheffing voor onderdelen het onderwijsprogramma in overleg met de betreffende vakdocent welk onderwijs voor de leerling in plaats komt voor het onderdeel/onderdelen waarvoor ontheffing is verleend en hoeft voor dergelijke aanpassingen geen toestemming te vragen aan de inspecteur. Wel moet de onderbouwing en verantwoording van het besluit worden opgenomen in het dossier van de leerling. Tevens dient op de lijst van leerlingen die gebruik maken van een afwijkende wijze van examineren de maatregel geregistreerd te worden.

Een dyslectische leerling die in 2 vmbo-t geen Frans heeft gevolgd, maar bevorderd wordt naar 3 havo, komt volgens de inspectie automatisch in aanmerking voor het volgen van een aangepast programma.

Criteria om in klas 2 of 3 in aanmerking te komen voor een aangepast lesprogramma:

- voor de betreffende taal zijn de cijfers 3 of lager → leerling komt in aanmerking;
- De cijfers zijn sinds de brugklas diep onvoldoende en er is weinig hoop dat de leerling op een 5 uit kan komen → leerling kan in aanmerking komen;
- Cijfers voor de betreffende taal liggen rond de 4 → leerling kan in aanmerking komen;
- Cijfers voor de betreffende taal liggen rond de 5 of hoger → leerling komt in principe niet in aanmerking, tenzij hij blijft zitten of naar een lager schoolniveau zal moeten uitwijken.

In het kader van bovenstaande regels en criteria zal een verzoek om vrijstelling in de bovenbouw een logisch gevolg zijn. Het zal om leerlingen gaan die al een vrijstelling in de onderbouw kregen voor Frans of Duits. De vrijstelling komt in de praktijk alleen aan de orde in de bovenbouw vwo omdat in het vmbo en het havo profielen kunnen worden gekozen zonder een tweede moderne vreemde taal.

1.3 Vrijstelling in de bovenbouw

1. Bovenbouw vmbo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26n)

In de bovenbouw vmbo zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffingen geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is; het probleem kan meestal worden omzeild door een vak eenvoudigweg niet te kiezen.

De ontheffingsmogelijkheden concentreren zich daarom op de sector economie. Leerlingen die in de eerste twee leerjaren ontheffing hebben gehad voor Frans of Duits kunnen in die sector ontheffing krijgen voor Frans of Duits, en in plaats daarvan kiezen voor Arabisch, Turks, Spaans, maatschappijleer II, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde. Deze bepaling geldt ook voor leerlingen die onderwijs gaan volgen in de basisberoepsgerichte leerweg, en die in het schooljaar daarvoor lwoo volgden. Deze bepaling geldt ook voor leerlingen die onderwijs gaan volgen in de basisberoepsgerichte leerweg, en die in het schooljaar daarvoor lwoo volgden. De leerling in de basisberoepsgerichte leerweg, die in de onderbouw geen Frans of Duits heeft gehad omdat hij naar verwachting deze leerweg ging volgen, volgt in de sector economie van de basisberoepsgerichte leerweg in plaats hiervan in de bovenbouw Arabisch, Turks, Spaans, maatschappijleer II, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde.

2. Bovenbouw havo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26e)

Per 1 augustus 2007 is een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het havo in drie van de vier profielen niet verplicht. Havo leerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan cultuur en maatschappij.

3. Bovenbouw vwo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26e)

Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen. Hiervoor kunnen Frans, Duits, Spaans, Italiaans, Russisch, Arabisch, Turks of Fries aangeboden worden. Leerlingen kunnen hiervan ontheffing krijgen als zij:

- een stoornis hebben die specifiek betrekking heeft op taal (o.a. dyslexie) of een zintuiglijke stoornis hebben die effect heeft op taal (o.a. slechtziend). Daarover is op school een verklaring van een orthopedagoog/psycholoog aanwezig;
- en/of een andere moedertaal hebben dan Nederlandse of de Fries;
- en/of onderwijs volgen in het profiel natuur en techniek of natuur en gezondheid en het onderwijs in de taal naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding verhindert.

Het is de verantwoordelijkheid van school dit per geval te bekijken. Hiervoor is geen toestemming vooraf van de inspectie nodig. De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van tenminste 440 uren. De keuze is afhankelijk van het aanbod van school. Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt.

Als de directie besluit de leerling een ontheffing te verlenen, wordt de 2^e moderne vreemde taal vervangen door een ander vak met een studielast van tenminste 440 klokuren. Het vervangende vak wordt in overleg met de decaan gekozen uit het aanbod van de eindexamenvakken in de bovenbouw vwo van het Maerlant.

1.4 Procedure bij de aanvraag en toekenning van ontheffing/aangepast programma

1. Indienen van de aanvraag

Ouders nemen, na overleg met de mentor en eventueel de decaan, zelf het initiatief tot de aanvraag van de ontheffing/een aangepast programma voor een tweede vreemde taal. Zij vullen daarvoor het aanvraagformulier in. (bijlage 2)

Aanvragen voor een aangepast programma kunnen pas na het 1^e rapport in het 2^e leerjaar worden ingediend. De aanvragen dienen te worden gericht aan de afdelingsleider van de betreffende afdeling.

2. De commissie

Een commissie bestaande uit een lid van de directie, de afdelingsleider van de afdeling waarin de leerling is ingedeeld, de remedial teacher en de vakdocent van het betreffende vak beslist uiteindelijk of de aanvraag wordt toegewezen.

3. Werkwijze commissie

De procedure na ontvangst van de aanvraag ziet er als volgt uit:

- de commissie beslist of de aanvraag in behandeling kan worden genomen;

- wanneer de aanvraag in behandeling wordt genomen, wordt in overleg met de mentor aan alle (relevante) vakdocenten van de leerlingen via een vragenronde om informatie en advies gevraagd;
- ook andere relevante informatie wordt - via dossieronderzoek - verzameld, bijvoorbeeld informatie uit het leerlingvolgsysteem, cijferrapporten, orthopedagogische en andere verklaringen, onderwijskundige rapporten et cetera;
- de commissie neemt op basis van de informatie een besluit tot afwijzing of doet een schriftelijk voorstel tot toewijzing aan de directie (vrijstelling) of aan de afdelingsleider (aangepast lesprogramma);
- de directie c.q. de afdelingsleider toetst het advies marginaal en neemt het besluit. Bij vrijstelling wordt de vrijgekomen tijd in overleg met de remedial teacher en de talendocenten aan een ander talig onderwijs besteed. Dit wordt door de remedial teacher en de mentor regelmatig geëvalueerd. De school houdt hierover een logboek bij;
- binnen 10 dagen na de commissievergadering wordt het besluit van de directie schriftelijk aan de ouders van de leerling meegedeeld;
- in geval van vrijstelling wordt dit vastgelegd in een brief die zowel door school als door de ouders wordt ondertekend. Een afschrift komt in het dossier en de inspectie wordt op de hoogte gesteld;
- bij een toewijzing betrekking hebbend op de bovenbouw vwo wordt contact opgenomen met de decaan in verband met de keuze van het vakkenpakket.

1.5 Eindexamenbesluit vwo-havo-mavo-vbo-Artikel 55. Afwijking wijze van examineren

1. De directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van de kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd, met dien verstande dat aan de overige bepalingen in dit besluit wordt voldaan. Hij doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de inspectie.

2. Tenzij er sprake is van en objectief waarneembare lichamelijke handicap, geldt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde aangepast wijze van examineren dat:

- a. er een deskundigheidsverklaring is die door een ter zake kundig psycholoog of orthopedagoog is opgesteld;
- b. de aanpassing voor zover betrekking hebbend op het centraal examen in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten;
- c. een andere aanpassing slechts kan worden toegestaan voor zover daartoe in de onder a genoemde deskundigenverklaring ten aanzien van de betrokkenen een voorstel wordt gedaan dan wel indien de aanpassing aantoonbaar aansluit bij de begeleidingsadviezen vermeld in de deskundigenverklaring. (Men gaat er dan wel vanuit, dat de diagnose al eerder is gesteld en de leerling ook gedurende zijn schoolloopbaan begeleid is op basis van die adviezen)

3. Het bevoegd gezag kan in verband met onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal afwijken van de voorschriften gegeven bij of krachtens dit besluit, ten aanzien van een kandidaat die met inbegrip van het schooljaar waarin hij examen aflegt, ten hoogste zes jaren onderwijs in Nederland heeft gevolgd en voor wie het Nederlands niet de moedertaal is. De in de eerste volzin bedoelde afwijking kan betrekking hebben op:

- a. het vak Nederlandse taal en literatuur;
- b. het vak Nederlandse taal;
- c. enig ander vak waarbij het gebruik van de Nederlandse taal een overwegende betekenis is.

4. De in het derde lid bedoelde afwijking bestaat voor zover betrekking hebbend op het centraal examen slecht uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten en het verlenen van toestemming tot het gebruik van een verklarend woordenboek der Nederlandse taal.

5. Van elke afwijking op grond van het derde lid wordt mededeling gedaan bij de inspectie.

Bijlage 2 Aanvraagformulier ontheffing MVT

ONTHEFFING/AANGEPAST PROGRAMMA MODERNE VREEMDE TAAL

Aanvraagformulier voor het verkrijgen van ontheffing/aangepast programma voor één van de moderne vreemde talen.

Ouder(s)/verzorger(s) van(naam kind)

Uit klas

Vragen ontheffing/aangepast programma* aan voor het vak:

Frans

Duits

De volgende argumenten willen we daarbij aanreiken:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- wij zijn ons ervan bewust dat ons kind de moderne vreemde taal waarvoor een ontheffing/aangepast programma wordt aangevraagd niet meer in een later stadium van de opleiding kan oppakken;
- wij zijn ons ervan bewust dat het verlenen van een ontheffing/aangepast programma gevolgen kan hebben voor de profielkeuze van ons kind;
- wij zijn ons ervan bewust dat het verlenen van een ontheffing/aangepast programma gevolgen kan hebben voor een eventuele doorstroom van havo naar vwo;
- wij zijn ons ervan bewust dat de school bepaalt wat de invulling wordt van de vrijgevallen lessen. Maatgevend hierbij is dat aan de studielastverplichting wordt voldaan.

Plaats Datum

Handtekening

* doorhalen wat niet van toepassing is

Bijlage 3 Dyslexiekaart

Dyslexiekaart van:

Opgesteld op:

Werkzaamheden leerling	Ondersteuning door docent
<p>Tijdens de les:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vraag hulp indien nodig• Zorg voor goede aantekeningen; kopieer ze eventueel van docent/klasgenoot• Zorg ervoor dat je weet wat het huiswerk is, zodat je je werk kunt maken/leren <p>Huiswerk:</p> <ul style="list-style-type: none">• Plan en maak huiswerk vooruit• Leer in delen (niet te lang achter elkaar/wissel vakken af)• Het maken van samenvattingen of een mind-map of het markeren van belangrijke stukken, kan helpen bij het leren• Maak en bewaar steunkaarten met woorden, regels of formules die je moeilijk kunt onthouden• Leer woordjes indien je dat wilt op de computer met www.wrts.nl en schrijf ze op. <p>Bij toetsen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Je hebt recht op toetstijdverlenging van max. 20% of het aantal te maken opgaven wordt aangepast. Overleg bij tijdnood met de docent.	<p>Tijdens de les:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Niet onvoorbereid hardop laten lezen tijdens de les• Extra tijd geven bij het lezen van teksten• Bied extra ondersteuning• Toestaan gebruik steunkaarten/stappenplan <p>Bij toetsen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Extra tijd bij toetsen of vermindering van het aantal opgaven (afspreken wanneer de toets wordt afgemaakt)• Tekstlay-out tenminste 12 punten• Aangepaste (spelling-)normering volgens Dyslexie beleidsplan 2017-2021○ Indien gewenst en indien mogelijk mondeling overhoren
<p>Extra hulpmiddelen:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Gebruik eigen laptop○ Gebruik Kurzweil/Sprint/Daisy-speler	

Handtekening school/remedial teacher: